

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ
ТӘСІЛДЕМЕ: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ФОРУМ

«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
КАДРОВ: НАУКА И ПРАКТИКА»

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND
PRACTICE»

МАТЕРИАЛДАРЫ

Астана

26 ақпан 2026 жыл

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ**

**«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕМЕ:
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ
26 ақпан, 2026 жыл**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОГО
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ФОРУМА
«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ:
НАУКА И ПРАКТИКА»
26 февраля, 2026 года**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL FORUM
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND PRACTICE»
february 26, 2026**

Астана, 26 ақпан 2026 ж.

УДК 37.0
ББК 74.00
П23

Жалпы редакциясын басқарған: Сомжүрек Б.Ж.

Редакция алқасы: Асылбекова М.П., Атемова К.Т., Байсарина С.С., Сламбекова Т.С.,
Махадиева А.К.

П23 Педагогикалық кадрларды даярлаудағы заманауи тәсілдеме: ғылым және практика: халықаралық ғылыми-тәжірибелік форум материалдары. 26 ақпан 2026 ж./ – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2026. – 1668 бет.

ISBN 978-601-385-193-8

Халықаралық ғылыми-практикалық форум материалдарының жинағында педагог кадрларды даярлаудың заманауи ғылыми-әдіснамалық негіздерін талдау, педагогикалық білім беру саласындағы инновациялық тәсілдер мен тиімді практикаларды айқындау, халықаралық ғылыми тәжірибе алмасуды дамытуға арналған өзекті ғылыми-тәжірибелік зерттеулердің нәтижелері енгізілген. Материалдарда педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері, педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар, педагог кадрларды инклюзивті білім беруге дайындаудың халықаралық тәжірибесі және инновациялық әдістері туралы мәселелері қарастырылған. Жинақ білім саласындағы мамандарға, ғалымдарға, оқытушылар мен білім алушыларға арналған.

В сборник материалов международного научно-практического форума включены результаты актуальных научно-практических исследований, направленных на анализ современных научно-методологических основ подготовки педагогических кадров, выявление инновационных подходов и эффективных практик в сфере педагогического образования, а также развитие международного научного обмена опытом. В материалах рассматриваются вопросы глобальных тенденций в педагогическом образовании и науке, использования искусственного интеллекта и цифровых технологий в педагогическом образовании, международного опыта и инновационных методов подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию. Сборник предназначен для специалистов в области образования, ученых, преподавателей и обучающихся.

The proceedings of the International Scientific and Practical Forum include the results of relevant scientific and practical research aimed at analyzing the modern scientific and methodological foundations of teacher training, identifying innovative approaches and effective practices in the field of teacher education, as well as promoting international scientific exchange of experience. The materials address issues related to global trends in pedagogical education and science, the use of artificial intelligence and digital technologies in teacher education, as well as international experience and innovative methods of preparing teaching staff for inclusive education. The collection is intended for education professionals, researchers, teachers, and students.

УДК 37.0
ББК 74.00

ISBN 978-601-385-193-8

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2026

Бұл жинаққа енгізілген материалдарға авторлар жауапты.
Authors are responsible for the content of their materials.

269	Нагайцев Т.О. Психолого-педагогические стратегии подготовки педагогических кадров к предупреждению суицидального поведения несовершеннолетних: междисциплинарная модель школьной превенции	1128
270	Оразбаева Д.С. Ағылшын тілі сабағында инклюзивті білім берудің ерекшеліктері	1133
271	Сыдыкова Г.Д., Токсанбаева Г.Б. Танымдық ойындардың аутизм спектрі бұзылысы бар балалардың сөйлеу тілін дамытудағы рөлі	1136
272	Тайғарина А.Э. Психикалық дамуында тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларын білім беру ортасына бейімдеудегі әлеуметтік педагогтың рөлі	1139
273	Турсунбаева А.У. Инклюзивті білім беру жағдайында педагог кадрларды кәсіби даярлаудың инновациялық тәсілдері: халықаралық көзқарас	1142
274	Сейткамалова А.К. Тәрбиеленушілер арасындағы агрессияның алдын-алу тәсілдері	1146
275	Толуханова А.Д. Инклюзивті мәдениет зерттеулеріндегі әдіснамалық тұғырлар	1149
276	Турекулова Н.А. Бастауыш білім беру арқылы нашар еститін оқушылардың экологиялық сауаттылығын арттыру	1153
277	Болат Б.Қ. Жасөспірімдердің салауатты өмір салтын дене тәрбиесі арқылы қалыптастырудың маңызы	1155
278	Бейсенбаева Ж.Н. Жасөспірімдердің кәсіби өзін-өзі анықтауын психологиялық-педагогикалық қолдаудың ерекшеліктері	1159
279	Мендигереева Д.А. Студенттердің өмірлік құндылықтары мен денсаулыққа көзқарасының психологиялық аспектілері	1162
280	Шарапатова Р.Ж. Девиантты мінез-құлықты жасөспірімдер типологиясын талдау	1167
281	Жақыпбекова З.Ж. Мектеп жасындағы жасөспірімдердің өзін-өзі реттеу мәселелері	1171
4-секция: Заманауи педагогтің кәсіби дамуындағы құндылықтық тәсілдеме 4-секция: Ценностный подход к профессиональному развитию современного педагога 4-section: Value-based approach to the professional development of the modern teacher		
282	Абдукаримов Н.А. Педагогические принципы совершенствования уроков физического воспитания для учащихся начальных классов	1176
283	Куттибекова Г.Т. Организация процесса начального образования на основе передовых современных педагогических технологий	1179
284	Абилова Г.О. Заманауи педагогтың кәсіби дамуында педагогикалық вебинарлардың рөлі	1182
285	Ибадуллаева С.Ж., Кожабергенова А.Т. Биология пәні негізінде жоғары сынып оқушыларына экологиялық білімді қалыптастырудың маңыздылығы	1187

286	Есенова Н.Е. Оқыту процесіндегі рефлексияның мұғалімнің кәсіби мәдениетін қалыптастырудағы маңызы	1191
287	Жакыпбекова А.Т., Зулпукарова Д.И., Сманова Н.Т. Ценности профессиональной деятельности будущих молодых учителей	1195
288	Игибаева А.К., Ақитбаева Н.К Некоторые аспекты подготовки будущего педагога в условиях вызовов современного социума	1199
289	Асылбекова М.П., Таңатарқызы Г. Болашақ педагог-психологтердің метақұзіреттілігін дамытудың теориялық негіздері	1204
290	Койшыманова А.М., Атемова К.Т. Цифрлық трансформация жағдайында педагог-психологтарды оқушылардың мобильдік тәуелділігін алдын алуға даярлау	1208
291	Шакаримова К.К., Сламбекова Т.С., Хасан А Цифрландыру дәуіріндегі болашақ педагог-психологтың кәсіби имиджі: ғылыми-теориялық аспектілері	1212
292	Toleubekova R.K., Talpakova M.Z.: Formation of corporate competencies of teachers based on a value approach to professional development	1219
293	Сламбекова Т.С., Байсарина Ж.С. Болашақ педагогтерді оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруға дайындау	1224
296	Нұрқасымова С.Н., Толекенова Л.А., Нұрланқызы Г. Сараланған тапсырмалар арқылы білім алушылардың физикалық есептерді шешу біліктерін қалыптастыру	1229
297	Айкинбаева Г.Қ., Таукибаева Ш.Ж., Жылқыбаев К.Д., Шериязданов Б.Р. Жеке тұлғаның дамуына ұлттық құндылықтар мен дәстүрдің әсері	1235
298	Ботабаева А. Е., Қажатбек С. Оқушылардың әлеуметтік-құқықтық жауапкершілігін дамытудың маңыздылығы	1240
299	Истомина Н.С. Интеграция ценностей программы «Адал азамат» в профессиональную деятельность педагога	1243
300	Шангереева С.А., Албытова Н.П. Аксиологические основы профессионального развития будущих педагогов в высшем образовании	1247
301	Торебаева Г.Р., Бельгибаева Г.К., Yucel Gelisli Педагогикалық колледждің білім беру жүйесінде геймификация технологиясын қолдану арқылы студенттердің кәсіби құзыреттілігін дамыту	1254
302	Албытова Н.П. Білім беру ортасының белгісіздігі жағдайында оқытушының кәсіби бірегейлігін құндылық-мағыналық реттеу	1260
303	Шолпанқұлова Г.К., Ақын А.К. Болашақ педагог-психологтердің гендерлік мәдениетін дамытудың педагогикалық шарттары	1264
304	Ахунова У.О. Музыка как инструмент формирования эмоциональной и социальной компетентности учащихся	1269

305	Нұралы С., Фейзулдаева С.А. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің әдістемелік тілдік құзыреттілігін қалыптастыру мәселесі	1272
306	Темірхан А.Е., Мухметова Р.Ж. Оқушылардың оқу мотивациясын арттырудағы smart мақсаттардың рөлі	1276
307	Кишибаева Д.Ж., Оңғарбаева Ж. Педагогтың білім беру мазмұнын жаңарту жағдайындағы кәсіби дамуы	1279
308	Polatova A.N., Mamyrbekova Z.U. Future perspectives of scientific research in the field of higher education	1284
309	Абдалинова А.Б. Воспитание патриотизма учащихся через внеурочную деятельность: педагогико-психологические основы и практические подходы	1288
310	Темирханова К.Ш. Когнитивтік әдістер – болашақ мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің ғылыми-коммуникациялық дағдыларын дамытудың құралы	1292
311	Байменова Б.С., Медей М. Бастауыш сынып оқушыларының өзін-өзі реттеу дағдысын дамыту	1294
312	Кадырова Ж.Д. Жоғары сынып оқушыларының тұлғалық дамуындағы құндылыққа негізделген кәсіби бағдардың рөлі	1298
313	Ибрайханова А.Е. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқушылардың оқырмандық сауаттылығын қалыптастыруда отбасымен жұмыс істеуге даярлаудың әдістемелік жүйесі	1303
314	Нұрланқызы Д. Жеткіншек жастағы оқушылардың қазіргі білім беру жүйесіндегі оқу мотивациясының ерекшеліктері	1306
315	Кәрімова А.Е. Ғылымаралық коммуникация жағдайындағы жоғары мектеп педагогикасы: қазіргі жай-күйі мен даму перспективалары	1311
316	Загородская В.С., Мичирова Р.Р. Ценностный подход в педагогическом сопровождении классных руководителей как условие профилактики конфликтов среди обучающихся	1319
317	Темиргалиева А.Б. Аксиологический вектор цифровизации начального образования: развитие профессиональной компетентности педагога-эксперта	1323
318	Байзакова З.Е. Мектеп жасына дейінгі балаларда еңбек әрекеті арқылы «Адал азамат» құндылықтарын қалыптастыру	1326
319	Серік М. Мектеп жасына дейінгі балалардағы буллингке әсер ететін әлеуметтік-мәдени факторлар	1330
320	Lyu Y. A value-based approach to the professional development of the modern physical education teacher	1334
321	Abiltayeva A. An axiological approach to the development of environmental competencies of students of pedagogical fields	1339
322	Төреханова Е.С. Мұғалімнің эмоционалдық интеллекті және көшбасшылық қабілеті	1342

323	Абдуллаева Г.С., Баймұрза А.А. Музыка сабақтарында жасанды интеллектті қолдана отырып, оқушылардың эстетикалық және эмоционалдық құндылықтарын арттыру	1346
324	Айдархан М.А., Халикова Н.С. Жыраулар поэзиясын оқытуда герменевтикалық талдауға үйретудің тиімді жолдары	1349
325	Айдарханова Н.Т. Үздіксіз білім беру жағдайындағы педагог тұлғасының кәсіби дамуының өзектілігі	1353
326	Мағзумова З.Н. Жаһандық педагогикалық трендтер контекстінде болашақ мектеп директорларының көшбасшылық дағдыларын дамыту	1357
327	Муханбеткалиева М.Т. Цифрлық білім беру ортасында жасөспірімдердің құндылық бағдарын дамыту: жасанды интеллект мүмкіндіктері	1363
328	Есимова А.Б. Балалар арасында буллингтің алдын алу жолдары	1368
329	Рүстембекова А.Ғ. Әдебиеттік оқу үдерісінде бастауыш сынып оқушыларының гуманистік қарым-қатынас мәдениетін дамыту	1372
330	Тажединова А.Д. Болашақ педагогтердің кәсіби лидерлік дағдыларын дамытудың педагогикалық алғышарттары	1377
331	Әскербек А.Қ., Мурзина С.А. Функционалдық сауаттылықты дамытудағы мұғалімнің кәсіби рөлі мен педагогикалық құзыреттілігі	1381
332	Бекзат А.Б., Ералин Қ.Е., Саймбетова Ж.Т. Кәсіби дизайнерлердің мәдени құзыреттілігін қалыптастырудағы этнодизайн қағидаттарының рөлі	1385
333	Шалабаева Ж.С., Ережепова Б.Т., Серикханқызы А., Сұлтанқызы Р.А., Қайратқызы Д. Бастауыш сынып оқушыларына математика сабағында топтық жұмыс арқылы ынтымақтастығын қалыптастыру ерекшеліктері	1389
334	Гафиятуллина Н.Б. Формирование готовности будущих учителей начальных классов к профилактической работе с младшими школьниками	1393
335	Куандыкова Э.К., Тлеубергенова К.А. Карменова Н.Н., Зиявдинова А. К. Сравнительный анализ отечественного и российского опыта практической направленности школьной географии	1397
336	Данабекова Д.А., Аkitбаева Н.К. Психолого-педагогические подходы к интеграции обучения в системе школьного образования РК	1402
337	Дауенова М., Аkitбаева Н.К. Қазіргі жағдайда жасөспірім тұлғасының дамуына әлеуметтік-мәдени ортаның әсері	1407
338	Сералы Ә.Е., Ильясова Г.У. Химия пәнін оқытуда білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру	1411
339	Сағындыкова А.Т., Есмаханова Г.А.	

	Мектеп жасына дейінгі балалардың эмоциялық тұрақтылығын қалыптастыруда ертегі терапиясының маңызы	1416
340	Уайсова К.Т. Болашақ бастауыш білім педагогтерін театрландыру әдістері негізінде оқушыларды оқытуға даярлаудың педагогикалық шарттары	1420
341	Медеубаева К.Т., Сейтенова С.С. Инновациялық білім беру жағдайында студенттердің құзіреттілігі мен оқу мотивациясын дамытуға геймификацияның ықпалы	1425
342	Мурсалиева А.К. Бастауыш мектеп оқушыларының оқу мотивациясын ынталандыру және басқару	1429
343	Алимулова А.С. Дене тәрбиесінде волейболдың маңызы	1434
344	Zhamalbek A. Ethical and legal boundaries of pedagogical discourse: mechanisms for preventing aggressive speech acts as the foundation of a teacher's professional culture	1438
345	Есеналиева Н. Химия сабақтарында цифрлық технологияларды қолданудың тиімділігі	1441
346	Жұмабек Ұ.Ә., Убайдулла Ж.С. Мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамыту	1446
347	Таурбекова А.С. Болашақ мұғалімдерді бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған педагогикалық технологияларды тиімді қолдануға даярлау	1450
348	Атышева Б.Б., Zhalel A. Болашақ биология мұғалімдерінің кәсіби-шығармашылық құзыреттілігін экологиялық ойлаумен ұштастыра дамыту жолдары	1455
349	Ахмаджанова Д.С. Бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолданудың маңызы	1459
350	Кожгельдиева С.С., Қожабаева А.А. Бастауыш сынып оқушыларының сыни ойлау ерекшеліктері	1465
351	Сейтова Ж.Ә. Болашақ әлеуметтік педагогтардың өзін-өзі реттеу негізінде әлеуметтік интелектісін қалыптастыру	1472
352	Абдрасилова Г.Л., Атемова К.Т. Оқушылар прокрастинациясының алдын-алу: педагог-психолог даярлығындағы құндылықтық басымдық ретінде	1479
353	Асантаева Ұ.С. Балалардың музыкалық білімін бағалаудың тиімділігі	1484
354	Булатбаева А.Ә., Иманбекова Б.І., Болатов А.М Білім беру ұйымдарында суицидтің алдын алуды ұйымдастырудағы жүйелі тұғыр	1488
355	Әшірбай А.С. Заманауи педагогтің кәсіби дамуындағы құндылықтық тәсілдеме: жүсіп баласағұн идеялары негізінде	1493
356	Жаныбекова Л.Т., Жаныбекова Р.Т., Қайырбосынқызы Ә. Влияние изучения иностранного языка на формирование профессиональных компетенций будущего специалиста	1497
357	Боранбаева Г.Н.	

	Диалог поколений: трансформация ценностных ориентаций молодых учителей и опытных наставников	1501
358	Искакова Д.А. Жеткіншектер арасындағы буллингті алдын алудағы әлеуметтік педагогтың рөлі	1506
359	Касымбекова А. Ж., Ильясова Г.У. Химияны оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері	1510
360	Дарбаева Г.Қ. Болашақ педагог-психологтардың кәсіби дамуындағы психологиялық саулықтың құндылықтық маңызы	1515
361	Утеубаева Н.А. Формирование языковой личности современного студента в многоязычной образовательной среде: ценностный и социолингвистический аспекты	1520
362	Узакбаева А.Т., Текеев И., Рахимжанова Л.Б. Методические принципы и педагогические условия адаптивного обучения на основе интерактивного веб-приложения	1524
363	Мускина А.Н. Жас педагогтің кәсіби дамуының құндылықтық бағдарлары	1529
364	Азимов К.Э. Педагогические возможности предмета «начальная допризывная подготовка» в формировании у учащихся чувства патриотизма в условиях образования, основанного на ценностях	1534
365	Мұратқызы А. Болашақ педагогтердің кәсіби дамуында құндылық бағдарларын қалыптастыру	1539
366	Байназарова А.Б. Бала тұлғасының әлеуметтік бейімделуі отбасы тәрбиесі жағдайында	1544
367	Абенев Н.Н., Махамбетова Ж.Т. Жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастырудағы сынып жетекшісінің рөлі	1549
368	Аметхан Ж. Зар заман поэзиясын оқытудың тиімді әдістері	1554
369	Сайманова П.С. Оқушылардың психологиялық резиленттілігін дамытуға болашақ педагог-психологтерді даярлаудың теориялық негіздері	1559
370	Кулымбаева А.К., Нуркасинова Л.М. Білім берудегі лидерліктің құндылығы және оның қалыптасу механизмдері	1564
371	Қонысбаев Қ.Б., Жандилдина Р.Е. Дене тәрбиесінде баланың жеке тұлға қабілетін дамытуда оқытудың жаңа технологияларын енгізудің тиімді жақтары	1568
372	Курбанов А.С., Ағабек Т.С. Қазақ тілі сабақтарында әдеби мәтін мен лингвистикалық талдауды кіріктіре оқытудың тиімділігі	1572
373	Курманова С.Б., Абдрахманова Р.Р., Литовченко А.Р. Культура клипового мышления: деградация или новая форма разума?	1575
374	Курманова С.Б., Нұрғожа А.Б., Еркінқызы М. Критическое мышление как условие модернизации общественного сознания в Республике Казахстан	1580

375	Сулейменова А.М. Мектепке дейінгі ұйым әдіскерінің цифрлық трансформация жағдайындағы кәсіби рөлі	1584
376	Чакенова Б.А. Халықаралық тәжірибе контекстінде қазақ дәрігерлерінің ағартушылық бастамалары	1587
377	Кабылбекова Л.Б., Байдалиев Д.Д. Мектеп географиясында табиғи қауіптерді оқыту арқылы білім алушыларды адамгершілікке тәрбиелеу	1592
378	Адаменко А.В. Диагностика уровня сформированности экологической культуры студентов	1597
379	Джанабаев К.Т., Жанабай А.А., Тұрысбек Ж.Ө. Әскери-патриоттық клуб жұмысын жоспарлау және ұйымдастыру ерекшеліктері	1600
380	Жолдасбаева Т.Ә. Қазіргі білім беру жағдайында ер балалардың азаматтық жауапкершілігін қалыптастырудың әлеуметтік-педагогикалық аспектілері	1604
381	Хачетлов К.А., Хачетлова С.М. Современные тренды в патриотическом воспитании через технологии ИИ	1607
382	Қабен Н.Ғ., Бәйдірова С.С., Ақылбекова Э.А. Бастауыш сынып оқушыларына этномәдени негіздегі патриоттық тәрбие беру	1610
383	Джабиева М.Х., Ермаков Д.С., Амантай Ж.А. Персонализированное образование: проблемы и решения (На примере учебного модуля «педагог: профессия и личность»)	1613
384	Менлибекова Г.Ж., Ниязова Г.Б. Качество образования как целевые ориентиры образовательной программы	1616
385	Асылбекова М.П., Таукелова А.Е. Цифрлық орта жағдайында студенттердің мәдени құндылықтарын дамытудың маңыздылығы	1622
386	Жумабекова Ф.Н. Цифрлық дәуірдегі заманауи педагог мамандарды даярлаудағы құндылықтарға бағдарланған тәсілдеме	1626
387	Махадиева А.К. Формирование позитивного самоотношения будущих социальных педагогов средствами активных методов обучения	1630
388	Бурдесбекова У.И. Менталды денсаулықтың көп аспектілігі мен зерттелу жолдары	1633
389	Сарипбекова А.Т. Теоретические подходы к изучению партисипативной готовности будущих педагогов	1637
390	Жандосқызы А., Кошанова М.Т. Білім беру жүйесіндегі көшбасшылық пен толеранттылық: болашақ педагог-психологтердің кәсіби даярлығындағы интеграция	1640

15. Целуйко В. М. Психологические проблемы современной семьи. Екатеринбург : У–Фактория, 200

ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ СЫНЫП ЖЕТЕКШІСІНІҢ РӨЛІ

Абенон Нурлан Нурманович

nurlan.17@yandex.ru

Магистрант, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

Махамбетова Жамиля Таргыновна

mzhamilyam@gmail.com

PhD, педагогика кафедрасының аға оқытушысы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

Андатпа. Мақалада жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастырудағы сынып жетекшісінің педагогикалық-психологиялық рөлі кешенді түрде талданады. Қазіргі қазақстандық білім беру жүйесінде жасөспірімдер арасында психоэмоционалдық тұрақсыздықтың, мазасыздық пен агрессияның, сондай-ақ суицидтік мінез-құлықтың өсуі сынып жетекшісінің қолдау көрсету функциясының өзектілігін арттырады. Эмоционалдық әл-ауқаттың теориялық негіздері отандық және халықаралық ғылыми зерттеулерге сүйене отырып қарастырылып, сынып жетекшісінің тұлғалық-бағдарлы, гуманистік және қолдаушы рөлі айқындалды. Мақалада сынып жетекшісі қызметінің мүмкіндіктері мен оған әсер ететін жүйелік шектеулер сарапталып, оқушылардың эмоционалдық қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі оның кәсіби құзыреттерінің маңызы негізделді. Теориялық талдау нәтижелері эмоционалдық қолдау, эмпатия, эмоцияларды тану және реттеу қабілеттері, сондай-ақ сенімді педагогикалық қарым-қатынас жасөспірімдердің әл-ауқатын арттыратын негізгі факторлар екенін көрсетеді.

Түйін сөздер: жасөспірімдер, эмоционалдық әл-ауқат, эмоционалдық интеллект, сынып жетекшісі, психологиялық қауіпсіздік, педагогикалық қолдау, мектеп климаты, эмпатиялық қарым-қатынас.

Кіріспе

Қазіргі қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, цифрлық ақпарат ағынының күшеюі, отбасылық дисфункцияның өсуі және жасөспірімдер арасындағы зорлық-зомбылық пен психоэмоционалдық күйзелістің артуы мектеп жасындағы балалардың эмоционалдық әл-ауқаты мәселесін өзекті әлеуметтік-педагогикалық проблема ретінде қарастыруға негіз болып отыр. Қазақстандағы ресми статистикалық деректер балалар мен жасөспірімдер арасында суицид, автоагрессивті мінез-құлық, мазасыздық пен депрессиялық белгілердің өсу үрдісін көрсетеді [1,2].

Жасөспірімдік кезең тұлғалық өзін-өзі тану дағдарыстарымен, эмоционалдық тұрақсыздықпен және әлеуметтік бейімделу қиындықтарымен сипатталады. UNICEF (2021) және WHO (2023) деректеріне сәйкес, әлемдегі жасөспірімдердің шамамен 13%-ы психикалық денсаулықтың түрлі бұзылыстарынан зардап шегеді, ал олардың едәуір бөлігі кәсіби көмекке өз еркімен жүгінбейді [3,4]. Бұл жағдай мектеп ішіндегі қолдау жүйесінің тиімділігін арттыруды, білім беру ұйымдарында психологиялық қауіпсіз ортаны нығайтуды және оқушылардың эмоционалдық саулығын жүйелі түрде қолдауды талап етеді.

Қазақстандық білім беру кеңістігінде жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқаты мәселесі соңғы жылдары ғылыми зерттеулердің маңызды нысанына айналып отыр. Отандық зерттеулер мектеп ортасындағы психологиялық климаттың, оқушылардың қауіпсіздік сезімінің және педагогикалық қолдау жүйесінің сапасының жасөспірімдердің психоэмоционалдық дамуымен тікелей байланысты екенін дәлелдейді. Қазақстандық орта білім беру ұйымдарында жүргізілген эмпирикалық зерттеулер жасөспірімдердің психологиялық және эмоционалдық әл-ауқатының қазіргі деңгейі күрделі екенін көрсетеді.

Н. Адельбаева, Ж. Мусина және К. Кажимова жүргізген PISA-2018 деректеріне негізделген зерттеуде Қазақстан оқушыларының әлеуметтік-эмоционалдық әл-ауқаты мектеп климаты, тиесілік сезімі, буллингке ұшырау жиілігі және өмірге қанағаттану деңгейі сияқты көрсеткіштер арқылы талданған. Авторлар оқушылардың елеулі бөлігінің буллингке

тап болатынын және өзін мектеп қауымдастығының толыққанды мүшесі ретінде сезінбеу деңгейінің жоғары екенін атап өтеді [5]. Бұл деректер эмоционалдық қауіпсіз ортаның жеткіліксіздігі жасөспірімдердің психологиялық саулығына кері әсер ететінін көрсетеді.

Орта білім беру ұйымдарындағы оқушылардың психологиялық әл-ауқатына әсер ететін факторларды зерттеген отандық авторлардың еңбектерінде оқушылардың шамамен үштен бір бөлігі тұрақты психологиялық қолдауды қажет ететіні анықталған [6]. Зерттеу нәтижелері мектептік мазасыздықтың негізгі себептері ретінде оқу жүктемесінің артуын, бағалаудан коркуды, құрдастарымен қарым-қатынастағы қиындықтарды және буллингті көрсетеді. Бұл факторлар жасөспірімдердің эмоционалдық тұрақтылығына, оқу мотивациясына және мектепке тиесілік сезіміне теріс әсер етеді.

Ұлттық деңгейдегі маңызды көрсеткіштердің бірі – Балалардың әл-ауқаты индексі. Зерттеу нәтижелері қазақстандық балалардың басым бөлігі өміріне қанағаттанатынын көрсеткенімен, эмоционалдық қауіпсіздік, мектепке тиесілік сезімі және буллингке ұшырау көрсеткіштері алаңдатарлық деңгейде қалып отырғанын айғақтайды [7]. Бұл деректер мектептегі педагогикалық-психологиялық қолдау жүйесін жаңғырту қажеттілігін негіздейді.

Осылайша, қазақстандық дереккөздер жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатына әсер ететін бірқатар жүйелік проблемаларды айқындайды: мектеп психологтары мен әлеуметтік педагогтердің жүктемесінің жоғары болуы; профилактикалық скринингтің жеткіліксіздігі; буллинг пен психологиялық қауіпсіздіктің төмен көрсеткіштері; ата-аналардың тәрбиелік функциясының әлсіреуі; оқушылардың мектепке тиесілік сезімінің төмендігі. Қазақстандық мектеп жағдайында эмоционалдық қолдау көрсетудің негізгі жауапкершілігі сынып жетекшісіне жүктелген [8]. Осыған байланысты жасөспіріммен күнделікті әрі тұрақты қарым-қатынаста болатын, эмоциялық қолдауды тікелей жүзеге асыра алатын негізгі тұлға – сынып жетекшісі болып табылады. Оның жанашыр қарым-қатынасы, эмоционалдық сезімталдығы және педагогикалық қолдау көрсету дағдылары жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатының маңызды детерминанттары болып табылады. Алайда психологиялық қызметтің шамадан тыс жүктемесі, мамандар тапшылығы және әкімшілік міндеттердің көптігі бұл функцияның толық әрі жүйелі жүзеге асырылуына кедергі келтіреді.

Сынып жетекшісінің функцияларының әлеуметтік маңызы жоғары болғанымен, оларды іске асыру тетіктері қазіргі білім беру жағдайында жаңғыртуды талап етеді. Жасөспірімдер арасындағы психоэмоционалдық тәуекелдердің өсуі және әлеуметтік-эмоционалдық құзыреттердің маңыздылығының артуы жағдайында сынып жетекшілігі қызметінің мазмұнын ұйымдастырушылық-әкімшілік жүктемелерден жүйелі психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу бағытына қайта бағдарлау қажеттілігі туындайды.

Халықаралық тәжірибеде сынып жетекшісі (form teacher / homeroom teacher) рөлі оқушыларды мектепішілік сүйемелдеу және кеңес беру (guidance and counselling), сондай-ақ оқушының эмоционалдық әл-ауқатын қолдау (well-being support) жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады. Мәселен, Финляндияда guidance and counselling жүйесі базалық білім беру процесіне институционалдық түрде енгізілген, ал Сингапурда сынып жетекшісі қызметі оқу жоспарына арнайы енгізілген Form Teacher Guidance Period (FTGP) – сынып жетекшісінің сүйемелдеу және кеңес беру сағаты арқылы жүзеге асырылады [9,10]. Бұл модель әлеуметтік-эмоционалдық құзыреттерді дамытуға және мұғалім мен оқушы арасындағы сапалы өзара әрекетті қамтамасыз етуге бағытталған. Аталған тәжірибелер Қазақстандағы сынып жетекшілігі институтын жаңғырту үшін маңызды бағдар бола алады.

Осыған байланысты жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастыруда қазақстандық тәжірибедегі сынып жетекшісінің психологиялық-педагогикалық ықпалын зерттеу теориялық және практикалық тұрғыдан өзекті мәселе болып табылады.

Ғылыми жаңалығы: мақалада қазақстандық орта білім беру жағдайында сынып жетекшісінің жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қолдаудағы рөлі эмоционалдық интеллект, позитивті психология және мәдени-тарихи теория тұрғысынан кешенді түрде

қарастырылды; сынып жетекшісінің диагностикалық, алдын алу, қолдаушы және үйлестіруші функциялары жүйеленді; эмоционалдық әл-ауқаттың мектепшілік детерминанттары қазақстандық ғылыми және эмпирикалық деректер негізінде талданды.

Зерттеудің мақсаты: қазақстандық мектеп жағдайында сынып жетекшісінің жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қолдаудағы рөлін теориялық және қолданбалы дереккөздер негізінде ғылыми тұрғыдан негіздеу.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу теориялық-аналитикалық сипатта жүргізіліп, салыстырмалы талдау және концептуалдық синтез әдістеріне негізделді. Зерттеудің теориялық-әдіснамалық негізін гуманистік педагогика, тұлғалық-бағдарлы тәрбие тұжырымдамасы, позитивті психология, эмоционалдық интеллект теориясы және мәдени-тарихи даму концепциясы құрайды. Жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастыру үдерісін талдауда К. Роджерс, А. Маслоу, Ш. Амонашвили, В. Сухомлинский, Л. Выготский, Д. Гоулман және М. Селигман еңбектері теориялық негіз ретінде пайдаланылды.

Гуманистік және тұлғалық-бағдарлы бағыттар жасөспірімді эмоциялық тәжірибесі бар дербес тұлға ретінде қарастырады және оның эмоционалдық дамуын ішкі әлеуетін ашумен, эмоциялық тәжірибесін құрметтеумен байланыстырады. К. Роджерстің адамға бағытталған тұжырымдамасына сәйкес, мұғалімнің эмпатиясы, шынайылығы және шартсыз қабылдауы эмоционалдық қолдаудың негізгі психологиялық шарттары болып табылады [11]. Бұл қағидалар сынып жетекшісінің жасөспірімдермен сенімді, қауіпсіз қарым-қатынас орнатуындағы жетекші рөлін айқындайды.

А. Маслоудың қажеттіліктер иерархиясы эмоционалдық әл-ауқаттың қауіпсіздік, тиесілік және өзін-өзі құрметтеу қажеттіліктерімен тікелей байланысын көрсетеді [12]. Мектептегі психологиялық қауіпсіз орта мен сынып жетекшісінің қолдаушы позициясы бұл қажеттіліктердің қанағаттандырылуына ықпал етеді. Сынып жетекшісінің эмпатиялық қарым-қатынасы жасөспірімнің өзін құнды тұлға ретінде сезінуіне, өзін-өзі бағалауының артуына, күйзеліс деңгейінің төмендеуіне және әлеуметтік бейімделуіне оң әсер етеді.

Эмоционалдық әл-ауқат жасөспірімнің позитивті эмоцияларды сезінуі, өзін қауіпсіз сезінуі, мектепке тиесілік сезімі және өмірге қанағаттануы арқылы сипатталатын көпқырлы психологиялық феномен болып табылады. Ғылыми әдебиеттерде бұл ұғым позитивті эмоциялардың басымдығы, стрессорларға төзімділік, өзін-өзі бағалау деңгейі және тұлғааралық қарым-қатынастардың сапасы арқылы анықталады [13]. Жасөспірімдік кезең эмоционалдық тұрақсыздықпен ерекшеленетіндіктен, аталған феномен мектеп жағдайында ерекше маңызға ие.

Позитивті психология аясында М. Селигман ұсынған PERMA-моделі (Positive Emotions, Engagement, Relationships, Meaning, Accomplishment) эмоционалдық әл-ауқаттың құрылымын жүйелі түрде түсіндіреді [14]. Бұл модельге сәйкес жасөспірімдердің эмоционалдық дамуында позитивті эмоциялар, оқу әрекетіне тартылу, қарым-қатынас сапасы, өмірлік мағыналылық және жетістік сезімі негізгі компоненттер ретінде қарастырылады. PERMA-модель сынып жетекшісінің тәрбиелік қызметін құрылымдауға мүмкіндік беретін теориялық база болып табылады және мектеп жағдайында эмоционалдық қолдаудың бағыттарын нақтылауға ықпал етеді.

Д. Гоулман ұсынған эмоционалдық интеллект теориясы сынып жетекшісінің кәсіби құзыреттерін эмоционалдық тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді [15]. Эмоционалдық интеллект компоненттері — өзін-өзі тану, өзін-өзі реттеу, мотивация, эмпатия және әлеуметтік дағдылар — жасөспірімнің психологиялық қауіпсіздігімен, оқу мотивациясымен және әлеуметтік бейімделуімен тығыз байланысты. Эмоционалдық интеллекті жоғары педагогтар оқушылар арасындағы жанжалдарды тиімді шешіп, буллингтің алдын алуға және сыныпта позитивті психологиялық климат қалыптастыруға қабілетті.

Эмоционалдық интеллект теориясына сәйкес, жасөспірімдер эмоцияларды реттеу дағдыларын ересектердің мінез-құлқына сүйене отырып меңгереді. Осы тұрғыдан алғанда, сынып жетекшісі жасөспірімдер үшін эмоцияларды басқарудың үлгісін көрсететін негізгі

тұлға болып табылады. Мұғалімнің тыныш, қабылдаушы және эмпатиялық позициясы оқушының өзін қауіпсіз сезінуіне және эмоцияларын ашық білдіруіне жағдай жасайды.

Л. Выготскийдің мәдени-тарихи даму тұжырымдамасы эмоционалдық және әлеуметтік дағдылардың ересек адамның қолдауымен қалыптасатынын негіздейді [16]. «Жақын даму аймағы» идеясы сынып жетекшісінің жасөспірімнің эмоцияларды тануына, реттеуіне және рефлексия дағдыларын меңгеруіне бағыт беретін жетекші тұлға ретіндегі рөлін дәлелдейді.

Р. Пианта еңбектерінде мұғалім мен оқушы арасындағы жылы, қолдаушы қарым-қатынас жасөспірімнің эмоционалдық дамуы мен мектепке тиесілік сезімінің негізгі қорғаушы факторы ретінде қарастырылады. Мұндай қарым-қатынас стресс факторларының әсерін азайтып, оқушының өзіндік құндылық сезімін арттырады және оқу жетістіктеріне оң ықпал етеді [17].

Жүргізілген теориялық талдау нәтижесінде сынып жетекшісінің жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастырудағы рөлі келесі бағыттар бойынша жүйеленді: диагностикалық (эмоционалдық жай-күйді бақылау және тәуекелдерді ерте анықтау), тәрбиелік және алдын алу (буллингтің алдын алу, эмоцияларды басқару дағдыларын дамыту), коммуникативтік және қолдаушы (эмпатиялық тыңдау, сенімді қарым-қатынас орнату), сондай-ақ үйлестіруші функция (ата-анамен, психологпен және педагогикалық ұжыммен өзара әрекет).

Зерттеу барысында теориялық талдау, нормативтік-құқықтық құжаттарды сараптау және ғылыми синтез әдістері қолданылды. Материалдар ретінде Қазақстандағы әлеуметтік-демографиялық үрдістер, оқушылардың психологиялық саулығына қатысты мемлекеттік құжаттар, сондай-ақ UNICEF, WHO және OECD деректері пайдаланылды. Аталған әдіснамалық база сынып жетекшісінің эмоционалдық қолдау көрсету рөлін кешенді әрі ғылыми тұрғыдан талдауға мүмкіндік берді.

Зерттеудің шектеулері ретінде талдаудың теориялық сипатта жүргізілуін және эмпирикалық деректердің пайдаланылмауын атап өтуге болады. Болашақ зерттеулерде сынып жетекшілерінің тәжірибесін сауалнама, интервью және бақылау әдістері арқылы зерттеу ұсынылады.

Нәтижелер және талқылау

Зерттеу нәтижелері жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын айқындайтын негізгі детерминанттар ретінде психологиялық қауіпсіздік, әлеуметтік қолдау, позитивті қарым-қатынас, тиесілік сезімі және өзін-өзі реттеу дағдыларын анықтады. Мектеп ортасында өзін қауіпсіз сезіну жасөспірімдердің эмоционалдық тұрақтылығын, оқу мотивациясын және әлеуметтік белсенділігін арттырады.

PERMA-моделінің компоненттері сынып жетекшісінің тәрбиелік қызметін жүйелеуге мүмкіндік береді. Позитивті эмоциялар мен қолдаушы қарым-қатынастар жасөспірімдердің күйзеліс пен мазасыздыққа төзімділігін арттырып, буллинг пен әлеуметтік оқшауланудың алдын алатын қорғаушы фактор ретінде қызмет етеді. Мағыналылық пен жетістік сезімі оқушының өзіндік құндылық сезімін нығайтады.

Эмоционалдық интеллект теориясы сынып жетекшісінің эмоционалдық қолдау көрсету қабілетінің маңызын негіздейді. Эмоционалдық интеллекті жоғары педагогтар оқушылардың эмоционалдық қажеттіліктерін дәл бағалап, дағдарыс жағдайларында тиімді қолдау көрсете алады. Бұл фактор жасөспірімдердің психологиялық тұрақтылығы мен мектепке бейімделуін күшейтеді.

Қазақстандық білім беру жүйесінде сынып жетекшісіне жүктелген функциялар ауқымды болғандықтан, эмоционалдық қолдау көрсету сапасы оның кәсіби даярлығына тікелей тәуелді. Осыған байланысты сынып жетекшілерінің эмоционалдық педагогика саласындағы құзыреттерін жүйелі дамыту қажеттілігі негізделеді.

Зерттеу нәтижелері жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қамтамасыз ету міндетін тек сынып жетекшісінің жеке жауапкершілігі ретінде қарастырудың шектеулі екенін көрсетеді. Қазақстандық білім беру жүйесінде қалыптасқан дәстүрлі модельде сынып

жетекшісіне тәрбиелік, ұйымдастырушылық, әлеуметтік және психологиялық функциялардың шоғырлануы эмоционалдық қолдау көрсету сапасына әсер етуі мүмкін. Қазіргі халықаралық білім беру тәжірибесінде оқушылардың психологиялық әл-ауқатын қолдау кешенді, көпдеңгейлі жүйе ретінде ұйымдастырылады, мұнда сынып жетекшісі маңызды, бірақ жалғыз субъект емес. Осыған байланысты сынып жетекшілігі институтын жаңғырту, оның функцияларын мектептің психологиялық қызметі, әлеуметтік педагогтар және әлеуметтік-эмоционалдық оқыту бағдарламаларымен жүйелі түрде ықпалдастыру қажеттілігі туындайды. Мұндай тәсіл жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қолдаудың тиімділігін арттыруға және сынып жетекшісіне түсетін шамадан тыс жүктемені азайтуға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Жүргізілген теориялық-аналитикалық зерттеу жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастыруда сынып жетекшісінің рөлі шешуші мәнге ие екенін көрсетті. Зерттеу нәтижелері сынып жетекшілігі институтын жаңғырту қажеттігін және оның функцияларын халықаралық алдыңғы қатарлы тәжірибеге сәйкес қайта қараудың өзектілігін негіздейді.

Зерттеу шектеулері ретінде талдаудың теориялық сипатта жүргізілгенін атап өтуге болады. Болашақ зерттеулерде сынып жетекшісінің эмоционалдық қолдау көрсету тәжірибесін эмпирикалық деректер негізінде зерделеу, сондай-ақ халықаралық тәжірибемен салыстырмалы талдау жүргізу ұсынылады.

Жалпы алғанда, жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын нығайту қазіргі білім беру жүйесінің стратегиялық басымдықтарының бірі болып табылады. Бұл міндетті тиімді жүзеге асыру сынып жетекшісінің кәсіби және тұлғалық құзыреттерін дамытуға, мектептегі психологиялық қызметті күшейтуге және қолдаушы педагогикалық мәдениетті қалыптастыруға тікелей байланысты.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы Үкіметі. Балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау, суицидтің алдын алу және олардың құқықтары мен саламаттығын қамтамасыз ету жөніндегі 2023–2025 жылдарға арналған кешенді жоспарды бекіту туралы : 2023 жылғы 31 тамыздағы № 748 қаулы.
2. Қазақстан Республикасы Президенті. Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасын бекіту туралы : 2016 жылғы 6 желтоқсандағы № 384 Жарлық.
3. UNICEF. *The State of the World's Children 2021: On My Mind*. — New York : UNICEF, 2021.
4. Beckwith S., Chandra-Mouli V., Blum R. W. Trends in adolescent health: Successes and challenges from 2010 to the present // *Journal of Adolescent Health*. — 2024. — Vol. 75. — P. S9–S19.
5. Адельбаева Н., Мусина Ж., Кажимова К. Социально-эмоциональное благополучие школьников: пример Казахстана в PISA-2018 // *Педагогикалық ғылымдар сериясы*. — 2022. — № 4 (73). — DOI: <https://doi.org/10.26577/JES.2022.v73.i4.02>
6. Серикбаева Н. Б., Орынғалиева Ш. О., Беленко О. Г., Орынбекова А. С., Мухтарқызы К. Орта білім беру ұйымдарындағы оқушылардың психологиялық саулығына әсер ететін факторларды зерттеу // *Вестник Карагандинского университета. Серия «Педагогика»*. — 2025. — Т. 30. — № 3 (119). — DOI: <https://doi.org/10.31489/2025Ped3/94-103>
7. Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі. Балалардың хал-ахуал индекcін бекіту туралы : 2022 жылғы 1 ақпандағы № 21-ө өкім.
8. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Орта білім беру ұйымдарында сынып жетекшілігі туралы ережені бекіту туралы : 2016 жылғы 12 қаңтардағы № 18 бұйрық.

9. Opetushallitus (Finnish National Agency for Education). *Guidance and counselling in basic education* [Электрондық ресурс]. — Қолжетімді: <https://www.oph.fi/en/education-and-qualifications/guidance-and-counselling-basic-education> (қолданылған күні: 10.01.2026).
 10. Ministry of Education (MOE) Singapore. *Education and Career Guidance in Schools: Form Teacher Guidance Period context* [Электрондық ресурс]. — Қолжетімді: <https://www.moe.gov.sg/education-in-sg/our-programmes/education-and-career-guidance/education-and-career-guidance-in-schools> (қолданылған күні: 10.01.2026).
 11. Rogers C. R. *On Becoming a Person*. — Boston : Houghton Mifflin, 1961.
 12. Маслоу А. *Мотивация и личность*. — Санкт-Петербург : Питер, 2019.
 13. Diener E., Oishi S., Lucas R. E. Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction // *The Oxford Handbook of Positive Psychology* / ed. by S. J. Lopez. — 2nd ed. — Oxford : Oxford University Press, 2012. — DOI:<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0017>
 14. Селигман М. *Путь к процветанию: Новое понимание счастья и благополучия*. — Москва : Альпина Паблишер, 2025.
 15. Гоулман Д. *Эмоциональный интеллект: Почему он может значить больше, чем IQ*. — Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2021.
 16. Выготский Л. С. История развития высших психических функций // *Собрание сочинений* : в 6 т. — Т. 3. — Москва : Педагогика, 1983. — С. 5–328.
 17. Pianta R. C. *Enhancing Relationships Between Children and Teachers*. — Washington, DC : American Psychological Association, 1999.
- ӨОЖ 372.882

ЗАР ЗАМАН ПОЭЗИЯСЫН ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІСТЕРІ

Аметхан Жанат

PhD докторант, «8D01701» - қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы,
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
janati_888@mail.ru

Аннотация. Мақалада XIX ғасырдағы қазақ әдебиетінің бірегей кезеңі – «Зар заман» поэзиясын орта және жоғары оқу орындарында оқытудың тиімді әдіс-тәсілдері талданған. Зар заман өкілдері Ш.Қанайұлы, Д.Бабатайұлы және М.Мөңкеұлы шығармаларындағы отаршылыққа қарсылық, елдік мұрат және адамгершілік құндылықтарды бүгінгі ұрпаққа жеткізудің инновациялық жолдары қарастырылған.

Зерттеу барысында дәстүрлі талдау әдістерімен қатар, сын тұрғысынан ойлау және герменевтикалық талдау, салыстырмалы-типологиялық зерттеу, АКТ технологияларын қолданудың артықшылықтары негізделген. Мақаланың мақсаты – білім алушылардың тарихи санасын қалыптастыруда «Зар заман» әдебиетінің дидактикалық әлеуетін ашу және мәтінді терең түсінуге бағытталған практикалық ұсыныстар беру болып табылады. Поэзиядағы «Зар заман» концепциясы қазіргі жаһандану дәуіріндегі құндылықтар трансформациясымен байланыстыра отырып оқытудың маңыздылығын дәлелдейді. Жұмыс нәтижесінде әдебиет пәні мұғалімдері мен филолог мамандарға арналған әдістемелік модель ұсынылған.

Түйін сөздер: Зар заман поэзиясы, әдістемелік тәсілдер, тарихи сана, ұлттық мүдде, герменевтикалық талдау, әдебиетті оқыту, шешендік өнер.

Annotation. The article analyzes effective methods and techniques of teaching poetry "Zar Zaman", a unique period of Kazakh literature of the 19th century in secondary and Dzungarian educational institutions. In the works of representatives of Zar Zaman Sh.kanayuli, D.Babatayuli and M.Monkeuli considered innovative ways of transferring colonial resistance, country and moral values to the modern generation.

In the course of the research, along with traditional methods of analysis, critical thinking and hermeneutical analysis, comparative and typological research, and excessive possibilities of using ICT technologies are substantiated. The purpose of the article is to reveal the didactic potential of the Zar Zaman literature in shaping the historical consciousness of students and to provide practical recommendations aimed at a deep understanding of the text. The concept of "Zar Zaman" in poetry proves the importance of learning in connection with the transformation of values in the era of modern globalization. As a result of the work, a methodological model is proposed for literature teachers and philologists.